

ODZNAKA „ŁOWCA BEBOKÓW”

WSTĘP

Katowice to miasto nie tylko z bogatą historią, ale także z niezwykle atrakcyjnymi. Jednym z wyjątkowych symboli, którymi mogą pochwalić się mieszkańcy Katowic, są beboki.

Beboki – sympatyczne i urocze stworzonka – coraz mocniej wpisują się w miejski krajobraz Katowic. Beboki to grupa małych rzeźb plenerowych przedstawiających demona z wierzeń słowiańskich. Mieszkańcy, przyjezdni i turyści mogą spacerować Katowickim Szlakiem Beboków oraz podziwiać popularne figurki, które coraz liczniej pojawiają się na ulicach miasta.

Poza robieniem pamiątkowych zdjęć przy figurkach, możliwe jest również zbieranie stempli, za które można otrzymać Odznakę „Łowca Beboków”. Katowicki Szlak Beboków to jeden z pomysłów na to, jak wykorzystać sympatyczne stwory do zwiedzania miasta, a zbieranie stempli jest świetną okazją do jego poznawania.

Beboki są porównywane do wrocławskich krasnali czy zielonogórskich bachusików, a pierwsze tego typu figurki w przestrzeni miejskiej Katowic powstały we wrześniu 2017 r. w ramach Szlaku Śląski Godki. Szlak miały tworzyć niewielkie figurki rozmieszczone w centrum miasta, symbolizujące słowo bądź postać wywodzące się z górnośląskiej tradycji, lecz wkrótce większość z nich uległa dewastacji bądź kradzieży.

BEBOKI GRZEGORZA CHUDEGO

Nowe beboki w Katowicach powstały w lipcu 2021 r. z inicjatywy i według projektu Grzegorza Chudego – filologa, muzyka, plastyka oraz popularyzatora gwary i kultury śląskiej, który od urodzenia jest związany z Katowicami. W pracowni znajdującej się na Nikiszowcu, artysta tworzy akwarele, na których uwiecznia śląskie i katowickie pejzaże, a także bohaterów śląskich bajek i legend. W tym kontekście na czoło wysuwa się seria akwarel przedstawiających właśnie śląskie beboki. Beboki są projektowane głównie na zamówienie składane przez przedsiębiorców, lokalne społeczności bądź instytucje. Są one odlewane z brązu w zabrzańskiej pracowni Silesia Castings Workshop prowadzonej przez Dariusza Kika i Karolinę Piechotę, a następnie umieszczane w określonym miejscu.

Beboki to stwory ze śląskiej demonologii, ściśle związane z legendami i folklorem Śląska. W świetle ludowych wierzeń bebok był postacią wzbudzającą lęk, jednak zdaniem Grzegorza Chudego to tylko pozory. Beboki tak naprawdę tylko udają, że są straszne po to, by ludzie dawali im spokój. Dawniej miały one odstraszać dzieci swoim wyglądem, ale te z Katowic mają jednak zupełnie odmienną funkcję. Są urocze, pełne humoru i nie sposób przejść obok nich obojętnie. Cieszą się popularnością i sympatią nie tylko wśród mieszkańców, ale i turystów, a także cieszą oko miłośników sztuki i lokalnej kultury. Beboki, choć w przeszłości były postaciami groźnymi, dziś stały się symbolem kultury i przyjazności.

Kultura beboków stała się nie tylko elementem rozrywki, ale także sposobem na wzmocnienie tożsamości lokalnej i więzi społecznych w Katowicach. Te urocze postacie stały się symbolem miasta i regionu, zdobywając serca mieszkańców i turystów. Beboki łączą tradycję z nowoczesnością i dowodzą, że lokalne folklorystyczne elementy kultury mogą być nadal żywe

i inspirujące, nawet w dzisiejszych czasach. Katowice i ich beboki to przykład tego, jak lokalna historia i tradycje mogą cieszyć się nowym życiem i trwać przez pokolenia.

Kim lub czym tak naprawdę są beboki? Według Waldemara Cichonia, który w *Bebok, heksa i inksi. Rzecz o śląskich strachach i straszkach* napisał: „Gatunkowo bebok niejako wymyka się klasyfikacjom, bo nie jest ani duchem, ani upiorem, ani czarciem, ani skrzatem, ani elfem, ani kimkolwiek innym. Zatem kim jest? No cóż, bebok to po prostu bebok, i jaki jest, każdy widzi. Czym jeszcze, oprócz zabierania dzieci i uczenia ich dobrych manier laską, wzmiankowany zajmuje się w życiu – nie wiadomo”.

Historia beboków w Katowicach zaczęła się w 2018 r., kiedy to Grzegorz Chudy na zamówienie swojej córki namalował pierwszego beboka. Inspiracją do realizacji tego pomysłu były tradycje i historie regionu, a także kreatywność samego artysty. To był początek czegoś wyjątkowego. Mieszkańcy Katowic przyglęli do tych sympatycznych stworzeń, a samo miasto stało się prawdziwym rajem dla miłośników beboków. W ciągu kilku lat w różnych dzielnicach Katowic pojawiło się coraz więcej figurek przedstawiających te legendarne postacie.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że wiele beboków, to bohaterowie albumu z akwarelami Grzegorza Chudego, poświęconymi Katowicom i bebokom pt. *Bebok w wielkim mieście*.

KATOWICKI SZLAK BEBOKÓW

Katowicki Szlak Beboków stale się rozrasta. Pierwsze beboki o imionach Michalino i Wincent pojawiły się w lipcu 2021 r. w Nikiszowcu, a ostatni – Walenty w listopadzie 2024 r. w Szopienicach. Obecnie (stan na 10.11.2024 r.) w mieście znajduje się 78 figurek, w tym 76 ma własne imię, dwie na razie są bezimienne, a w 66. miejscach dostępne są bebokowe stemple. Bez względu na liczbę figurek, można zaliczyć tylko jeden stempel dostępny w danym miejscu.

Każda figurka stanowi przystanek na unikatowym szlaku, dzięki któremu można poznać różnorodne miejsca: m.in. parki i skwery, miejsca rekreacji, budynki, szkoły i uczelnie wyższe, obiekty kulturalne i handlowe oraz punkty usługowe i gastronomiczne. Większość beboków ma swoje imię, a w przypadku niektórych figurek wybrali je mieszkańcy Katowic. Każdy bebok ma też wyróżniający go charakter, strój i atrybuty.

Za sprawą tych wyjątkowych i niepowtarzalnych figurek poszczególne instytucje i przestrzenie zyskują swój specyficzny klimat. Ponieważ ludzie przestali bać się beboków i oswiają je w swoim otoczeniu, one same też przestają się chować i coraz odważniej wychodzą z ukrycia na miasto, stając się jego nieodłącznym elementem.

ZASADY ZDOBYWANIA ODZNAKI

Na największych miłośników beboków czeka Odznaka „Łowca Beboków”, przyznawana każdemu niezależnie od wieku czy miejsca zamieszkania, za zebranie ponad połowy dostępnych stempli z imionami beboków – aktualnie są to 34 stemple. Stemple należy zbierać w specjalnej niebieskiej książeczce wydanej przez lokalny magistrat. Książeczka dostępna jest w Centrum Informacji Turystycznej w Katowicach. Stemple można kolekcjonować także na kartce, w zeszycie lub notesie, albo w opracowanej przez siebie kronice. Szczegółowa lista miejsc, w których wbijane są stemple znajduje się na Facebooku na profilu [Beboki z Katowic](#).

Odbiór odznaki możliwy jest tylko w [Atelier z akwarelami](#) na Nikiszowcu przy ul. Odrowążów 9/4, w godzinach otwarcia pracowni. Wiąże się to również z oficjalnym wpisem do „Księgi Łowców Beboków”, gdzie należy wpisać imię, nazwisko, rok i miasto, z którego się przyjechało. Na jedną kartę ze stemplami przypada jedna odznaka.

Beboki stanowią jedną z atrakcji turystycznych Katowic, a w ich odkrywaniu przydatna jest aplikacja Katowice City Break. Pozwala ona na znalezienie figurek. Ponadto po podejściu na ok. 50 m od wybranej figurki istnieje możliwość wzięcia udziału w quizie i odpowiedzenia na pytanie dotyczące konkretnego beboka. Dzięki takiemu rozwiązaniu, odkrywanie beboków można potraktować jako miejską grę rodzinną. Wymagany jest dostęp do lokalizacji oraz transfer danych komórkowych.

I. Lista beboków projektu Grzegorza Chudego na terenie Katowic

Bogucice

1. Baśka (beboczka jako fryzjerka, trzymająca w ręce nożyczki) – Dermasens Salon Fryzjersko-Kosmetyczny Barbara Butwin, ul. Wrocławska 36.
2. Bazyl (bebok jako pizzerman, trzymający w rękach pizzę oraz łopatę do pieca) – Piccolo Pizza & Pub, ul. Katowicka 38.
3. Ferdynand (bebok jako górnik) – Park Bogucki, ul. Kopalniana.
4. Jurek (bebok jako himalaista wspinający się po elewacji budynku, upamiętniający wybitnego himalaistę i absolwenta szkoły Jerzego Kukuczki) – Szkoła Podstawowa nr 13 im. św. Barbary w Katowicach, ul. Walerego Wróblewskiego 42-44.
5. Pelagia (beboczka w zimowym anturazie, trzymająca przed sobą kaloryfer) – firma Dalkia Polska Energia S.A., ul. ks. Franciszka Ściżyły 14.

Brynów-Osiedle Zgrzebnioka

6. Dochtorka Cila (beboczka jako pediatra) – BlueMed Żłiniec sp. z o.o., ul. św. Huberta 6.
7. Prof. Cegiełka (beboczka jako lekarka okulista trzymająca w ręce okulary) – Uniwersyteckie Centrum Kliniczne im. prof. Kornela Gibińskiego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, ul. Ceglana 35.

Dąb

8. KlachUla i Knefliki (beboczka z tradycyjnym telefonem i bebok trzymający smartfon) – kompleks budynków Face2Face Business Campus, ul. Żelazna 2.

Dąbrówka Mała

9. Kukłok (bebok jako strażak) – remiza OSP Dąbrówka Mała, ul. Strzelców Bytomskich 33.

Giszowiec

10. Ewald (bebok jako malarz artysta malujący Giszowiec) – Miejski Dom Kultury „Szopienice-Giszowiec” w Katowicach, filia nr 2, pl. Pod Lipami 1.

Janów-Nikiszowiec

11. Aptykorz (bebok jako farmaceuta stojący przed wielkim mózgiem) – Apteka Isofarm, ul. Grodowa 1.
12. Dorka (beboczka z tytą, czyli prezentem dla dzieci idących po raz pierwszy do szkoły) – Szkoła Podstawowa nr 53 im. Stefana Żeromskiego w Katowicach, pl. Wyzwolenia 18.
13. Ernest (bebok jako hokeista) – lodowisko Jantor, ul. Zofii Nałkowskiej 10.
14. Gretka (beboczka siedząca na huśtawce) – pracownia KrysKa Design, ul. św. Anny 11.
15. Jorguś (bebok jako uciekinier z galerii sztuki) – Atelier z akwarelami – galeria sztuki Grzegorza Chudego, skrzyżowanie ulic Antoniego Czechowa i Odrowążów.
16. Michalino (beboczka trzymająca kubek z kawą) – Cafe Byfj, ul. Bernarda Krawczyka 5.
17. Rechtula (beboczka jako bogini sprawiedliwości Temida, trzymająca w jednej ręce wagę, a w drugiej procę) – Kancelaria Adwokacka Justyna Kozioł, ul. Bzów 7A.
18. Sztefa i Erwinek (bebokowa mama niosąca kosz pełen prania z bebokowym dzieckiem; dwie figurki nawiązujące do historycznego magla w Nikiszowcu) – Dział Etnologii Miasta Muzeum Historii Katowic, ul. Rymarska 4.
19. Wincynt (bebok jako górnik) – przed kościołem św. Anny, pl. Wyzwolenia 21.

Kostuchna

20. Artur (bebok jako graffitiarz ze sprayem w ręce) – Galeria Sztuki Współczesnej Dagma Art, ul. Arkadiusza Puchały 4/1.
21. Fazan (bebok jako budowniczy) – Centrum Handlowe Bażantowo, ul. Bażantów 2/4/6.
22. Profesor Quatronus (bebok jako czarodziej, trzymający w rękach latającą miotłę i różdżkę) – biuro turystyczne Quatronum, ul. Tadeusza Boya-Żeleńskiego 68.

Kosztka

23. Bławatek (bebok trzymający wielki stój z miodem) – Miejskie Przedszkole nr 52 w Katowicach, ul. Kazimiery Iłakowiczówny 15a.
24. Doradziejka (beboczka jako specjalistka od PIT-ów i VAT-ów, będąca personifikacją podatkowej czarodziejki, trzymająca w jednej ręce zbiór przepisów podatkowych, a w drugiej parasol chroniący podatników przed deszczem obciążeń i niekorzystnych decyzji fiskusa) – Krajowa Izba Doradców Podatkowych, pl. Grunwaldzki 8/10.
25. Gajerek (bebok jako elegancik ubrany w garnitur) – sklep odzieżowy Poszetka.com, ul. Gustawa Morcinka 23.
26. KaTeWuś (bebok układający klocki, których kształt nawiązuje do biurowców .KTW) – na skwerze obok biurowców .KTW, al. Walentego Roździeńskiego 1.
27. Staś i Hela (para beboków jako uczniowie; bebok wręcza beboczce kwiat maku) – IV Liceum Ogólnokształcącego im. gen. Stanisława Maczka w Katowicach, ul. Katowicka 54.
28. Szperhok (bebok trzymający w ręce klucz, którym otwiera wielką kłódkę) – Śląskie Centrum Zabezpieczeń, ul. Gustawa Morcinka 11.

Ligota-Panewniki

29. Francik (bebok trzymający w dłoni wróbla; nawiązanie do św. Franciszka z Asyżu) – na osiedlu Franciszkańskim, skwer przy ul. Książęcej 35.
30. Halabardzik (bebok jako strażnik z halabardą w ręku; nawiązanie do działalności centrum, przy którym stoi) – Centrum Integracji Międzypokoleniowej „Bezpieczna Twierdza”, ul. Panewnicka 13.
31. Prof. Ligotek (bebok jako lekarz w fartuchu ze stetoskopem) – Uniwersyteckie Centrum Kliniczne im. prof. Kornela Gibińskiego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, ul. Medyków 14.

Osiedle Paderewskiego-Muchowiec

32. Stawik (bebok jako wędkarza łowiący ze stawów) – Centrum Handlowe 3 Stawy, ul. gen. Kazimierza Pułaskiego 60.

Osiedle Tysiąclecia

33. Tauzenik (bebok trzymający w rękach dużą kukurydzę, stanowiącą nawiązanie do pobliskiego kompleksu wysokościowców) – Spółdzielnia Mieszkaniowa „Piaś”, ul. Zawiszy Czarnego 8.

Osiedle Witosa

34. Karlik (bebok trzymający dwoma rękami żelazniok, czyli piecyk) – Szkoła Podstawowa nr 33 im. Stanisława Ligonia w Katowicach, ul. Wincentego Witosa 23.
35. Witosiak (bebok tworzący postać z kasztanów) – przed lodziarnią na pl. św. Herberta.
36. Wituś (bebok jako uczeń w berecie wojskowym, trzymający tarczę; nawiązanie do profilu edukacyjnego szkoły – klasy mundurowe) – XV Liceum Ogólnokształcące im. rtm. Witolda Pileckiego w Katowicach, ul. Obroki 87.

Piotrowice-Ochojec

37. Akademikus (bebok jako rektor w todze i birecie, z berłem rektorskim w ręce) – Akademia Górnośląska im. Wojciecha Korfatego w Katowicach, ul. Harcerzy Września 1939 nr 3.
38. Lusia (beboczka nosząca imię Łucji Staniczek, wybitnej regionalistki i propagatorki górnośląskiej kultury oraz patronki przedszkola) – Miejskie Przedszkole nr 93 im. Łucji Staniczek w Katowicach, ul. Stanisława Łętowskiego 24.
39. Sajdoczek (bebok jako koszykarz, upamiętniający nauczyciela wychowania fizycznego Tadeusza Sajdę) – Szkoła Podstawowa nr 27 im. prof. Władysława Szafera w Katowicach, ul. Stanisława Łętowskiego 18.
40. Taryfiorz (bebok jako kierowca taksówki) – firma transportowa Evelstar, ul. Zbożowa 42B.

Szopienice-Burowiec

41. Anton (bebok jako urzędnik; jego imię nawiązuje do Antona Uthemanna, jednego z budowniczych Giszowca i Nikiszowca – obecnych dzielni Katowic) – dawny ratusz gminy Szopienice w Katowicach, ul. Wiosny Ludów 24.
42. Harmonia (beboczka stojąca na równoważni) – Centrum Psychiatrii w Katowicach, ul. Janusza Korczaka 27.
43. Walenty (bebok jako hutnik) – skwer Walentego Roździeńskiego.

Śródmieście

44. Ancug (bebok jako uczeń Śl.TZN – szkoły, przed którą stoi) – Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe w Katowicach, ul. Sokolska 26.
45. Antenek (bebok jako reporter w słuchawkach, trzymający w dłoni mikrofon) – Polskie Radio Katowice, ul. Juliusza Ligonia 29.
46. Bebook (bebok jako miłośnik literatury, trzymający w rękach otwartą książkę) – Pałac Młodzieży im. prof. Aleksandra Kamińskiego w Katowicach, ul. Mikołowska 26.
47. Bōnclok (bebok jako kucharz trzymający wielkie sztucce) – restauracja Pasibus w Galerii Katowickiej, ul. 3 Maja 30.
48. Cinibek (bebok jako łyżwiarz przy stosie książek, trzymający tablet) – Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach, ul. Bankowa 11a.
49. Ecik (bebok jako adwokat) – Okręgowa Rada Adwokacka, ul. Gliwicka 17.
50. Floorek (bebok jako obserwator z lornetką, w oknie restauracji) – Restauracja 27th Floor w wieżowcu Altus, ul. Uniwersytecka 13.
51. Florka (beboczka trzymająca w ręce logo Katowic – sygnet w kształcie serca) – plac Kwiatowy na rynku w Katowicach.
52. Frelka i Miglanc (beboki wracające z zakupów) – Galeria Katowicka, ul. 3 Maja 30.
53. Fundek (bebok stojący przed wielkim globusem symbolizującym międzynarodową aktywność, czyli internacjonalizację śląskich przedsiębiorców) – siedziba Funduszu Górnośląskiego, ul. Sokolska 8.
54. Hasik (bebok jako pracownik MPGK stojący na śmieciarce) – Biuro Obsługi Klienta Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej, ul. Bankowa 10.
55. Hercklekotek (bebok jako zaczytany student medycyny siedzący na stercie książek) – biblioteka Śląskiego Uniwersytetu Medycznego, ul. Warszawska 14.
56. Kasia (beboczka jako uczennica z plecakiem, trzymająca wielkie gęsie pióro) – III Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Katowicach, ul. Adama Mickiewicza 11.
57. Konopiusz (bebok jako artysta w czapeczce z gazety, trzymający pędzel) – II Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej w Katowicach, ul. Bartosza Głowackiego 6.
58. Ludolfina (beboczka z kartą asa pik, nawiązującą do potocznej nazwy szkoły: „PIK”; jej imię to jedna z nazw stałej Archimedesy, czyli liczby π) – VIII Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie w Katowicach, ul. 3 Maja 42.
59. Majster (bebok z literami „Z”, „D” i „Z” nawiązującymi do skrótowca nazwy placówki) – Zakład Doskonalenia Zawodowego w Katowicach, ul. Zygmunta Krasińskiego 2.
60. Poli(sh)glotek (bebok jako podróżnik poliglota opierający się o walizkę) – Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, ul. Uniwersytecka 4.
61. Rajza (beboczka jako turystka w kapeluszu na głowie, ciągnąca za sobą walizkę podróżną) – hotel Mercure Katowice Centrum, ul. Młyńska 6.
62. Szerlok (bebok jako detektyw, trzymający w ręku lupę) – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, ul. Bankowa 11b.
63. Szpilok (bebok jako gracz komputerowy; w dłoniach trzyma pada do gier, a na głowie ma słuchawki z mikrofonem) – patio kompleksu Global Office Park, ul. Zabrska 17-19.
64. Szwajka (beboczka jako podłożka, mająca przypominać o dbaniu o stopy) – Gabinet Urody A&A, ul. Francuska 11.

65. Uncjusz (bebok jako pracownik kantoru trzymający w rękach dużą złotą monetę) – kantor Tavex Katowice, ul. 3 Maja 18.
66. Zefel (bebok jako rzemieślnik z narzędziami i gadżetami) – Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości, ul. Adama Mickiewicza 32.

Wełnowiec-Józefowiec

67. Dentruś (bebok jako dentysta trzymający w rękach ząb i lusterko stomatologiczne) – Dentrum Clinic, ul. ks. Piotra Ściegiennego 49.
68. StatUSia (beboczka jako statystyczka trzymająca w rękach laptopa, stojąca obok wykresu słupkowego) – Urząd Statystyczny w Katowicach, ul. Owocowa 3.

Załęska Hałda-Brynów

69. Mikoś (bebok z książkami i piłką, przedstawiony jako utalentowany uczeń i piłkarz) – Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących nr 2 w Katowicach, ul. Mikołowska 131.

Zawodzie

70. Boguć (bebok jako tester porcelany, sprawdzający jakość wyprodukowanej filiżanki) – Fabryka Porcelany, ul. Porcelanowa 23.

II. Bezimienne beboki projektu Grzegorza Chudego na terenie Katowic

1. Bebok jako student ekonomii, czytający książkę – Centrum Nowoczesnych Technologii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Zawodzie, ul. Bogucicka 5.
2. Rodzina zastępcza beboków (trzy figurki: mamy, taty i dziecka) – przy placu zabaw w parku Alojzego Budnioka, Koszutka, na rogu ulic Chorzowskiej i Jana Nepomucena Stęślickiego.

III. Beboki projektu Grzegorza Chudego poza Katowicami

1. Kuracjuszka (beboczka z koszykiem, która wybrała się nad polskie morze) – Sopotorium Medical Resort w Sopocie, ul. Bitwy pod Płowcami 52.

Opracowanie Roman Henryk Orlicz – Instruktor Krajoznawstwa Polski (IKP), Instruktor Ochrony Przyrody (IOP) i Przewodnik Turystyki Pieszej (PTP) II st.